

A fonológiai tudatosság fejlődése 4-6 éves korban

Jordanidisz Ágnes

IV. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz
Konferencia, 2010, Budapest

A fonológiai tudatosság

A fonológiai tudatosság a szavak belső szerkezetéhez való hozzáférés, a szavak eltérő méretű egységeire történő bontás képessége (Csépe 2006).

A fonológiai tudatosság területei

- Szótagszintű műveletek (szegmentálás, szintézis, törlés)
- Szótagszerkezet szintű (kezdet és rím) műveletek (rímfelismerés, rímkeresés, törlés)
- Fonémaszintű műveletek (szegmentálás, szintézis, törlés és egyéb manipuláció)

A fonológia tudatosság fejlődése

- angol nyelvterületeken (Goswami, 2002)

Fonológiai szint:

- Rímképzés
- Szavak szegmentálása
- Szótagok szegmentálása és szintézise
- Szótagkezdet / rím szétválasztása

Fonéma szint:

- Beszédhangok izolálása
- Beszédhangok szegmentálása, szintézise
- Beszédhangokkal történő manipuláció

Nyelvi tényezők

Angol

izoláló

Egyszótagú szavak aránya

63%

Szókezdő két- és háromelemű
mássalhangzó-kapcsolatok

gyakori

Magyar

agglutináló

36%

nem jellemző

Kérdések

- Melyik életkorban érik be a szótagszintű fonológiai tudatosság?
- Melyik életkorban lép a gyerekek a fonémaszintre?
- Milyen műveletek jellemzőek az egyes életkorokban?
- Melyek a magyar nyelvi jellegzetességek a fonológiai tudatosság fejlődésében?

Kísérleti személyek, anyag, módszer

személyek:

- 10 fő 4-5 év közötti óvodás (6 fiú, 4 lány; átlagéletkor 4;8 év)
- 10 fő 5-6 év közötti óvodás (5 fiú, 5 lány; átlagéletkor 5;5 év)
- 10 fő 6-7 év közötti óvodás (7 fiú, 3 lány; átlagéletkor 6;3)

Kísérleti személyek, anyag, módszer

anyag: A kutatáshoz kidolgozott Fonológiai
Tudatosság Teszt

10 szubteszt, 10-10 feladattal:

1. Rímfelismerés
2. Rímképzés
3. Szótagszintézis (szótagokból szóalkotás)
4. Szótagolás
5. Szótag- és beszédhangelhagyás

Kísérleti személyek, anyag, módszer

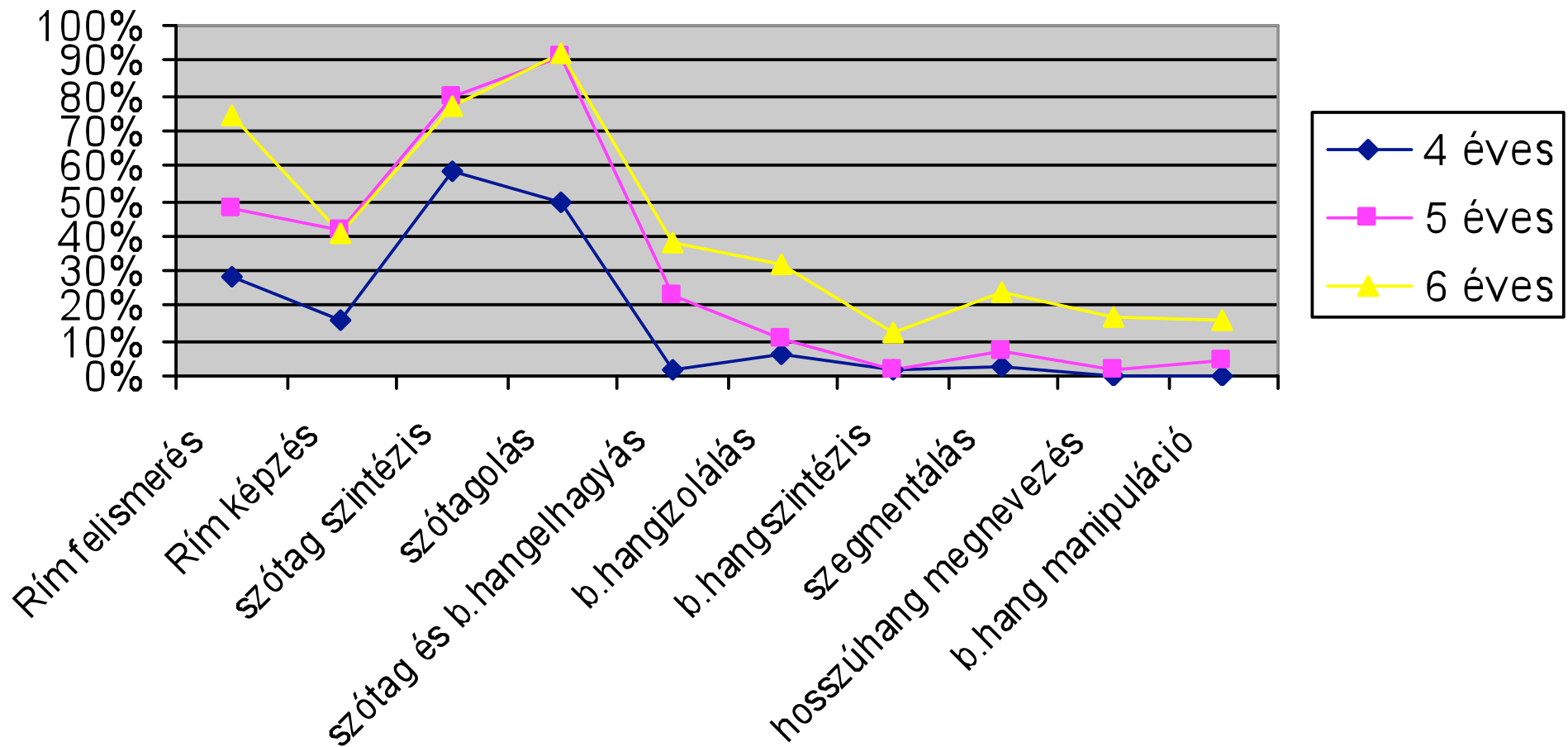
6. Beszédhang-izolálás
7. Beszédhang-szintézis,
8. Beszédhang-szegmentálás
9. Hosszú beszédhang megnevezése
10. Beszédhang-manipuláció

módszer: csendes szobában egyénileg
felvéve

statisztikai elemzés: SPSS 13.0 verzióval

Eredmények

4-6 évesek fonológiai tudatosságának fejlődése

Eredmények

- A szótagolás 5 éves korban beértnek tekinthető (91%).
- 6 éves korban minden beszédhang szintű művelet 10% fölött van.
- 4 éves korban jellemző a szintézis és szegmentálás szótagszinten (58%, 50%).
- 5 éves korban szignifikáns fejlődésnek indul a rímképzés (szóaktiválás) és a szótagolás.
- 6 éves korban beindul a manipuláció szótagokkal, hangokkal (törlés), szignifikánsan fejlődik a rímfelismerés(kategorizálás) és a beszédhang-szegmentálás.

következtetések – nyelvi hatások

- Magyar gyerekeknél a rímképzés csak 5 éves korban indul lényeges fejlődésnek, főként, ha a kontextus, a ritmus segíti.
- A szótagszintű műveletek mindig megelőzik a szótagszerkezet szintjét
- A szótagszerkezet szintjén végzett műveletek nem jellemzőek a magyar gyerekekre.

További kérdések

- Milyen beszédészlelési és kognitív funkciók (pl. munkamemória) játszanak szerepet a fonológiai tudatosság fejlődésében?
- A fonológia tudatosság mely területei korrelálnak ezekkel?

Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!